

1

Martinci / napotki za določanje v naravi

// Luka Božič

V skupino ptic z imenom martinci uvrščamo deset predstavnikov rodu *Tringa*, od katerih je bilo v Sloveniji zabeleženih sedem vrst, šest pa se jih pri nas redno pojavlja. V ožje sorodstvo martinčev sodi tudi mali martinček (*Actitis hypoleucos*), ki sicer spada v drug rod (*Actitis*, mali martinček). Nekoliko širše sorodstvo martinčev sestavljajo vrste iz poddružine martinčev *Tringinae* (skupaj 30 vrst), ki je del največje družine skupine pobrežnikov, imenovane kljunači *Scolopacidae* (86 vrst), vendar bo v tokratnem prispevku govor le o martinčih v ožjem pomenu besede.

Martinčki so večinoma gnezdilci kontinentalnih, severnih delov zmernega podnebnega pasu, kjer izbirajo močvirja, barja in druge odprte, vlažne predele na območju borealnih gozdov in deloma tundre. Izjema je rdečenogi martinček (*Tringa totanus*), pri katerem del areala sega precej južneje od drugih vrst in pogosto gnezdi tudi na obalnih mokriščih, vključno s Sredozemljem. Rdečenogi martinček je tako hkrati edina vrsta martinčka, ki redno gnezdi tudi v Sloveniji, čeprav le v manjšem številu in le na treh ali štirih lokalitetah. Druge vrste se pri nas pojavljajo le v izvenzgnezditvenem obdobju, večinoma v času selitev.

Martinčki so, kot je to običajno pri večini pobrežnikov, izraziti selivci, ki zimo preživijo v podsaharski Afriki, v manjšem številu pa tudi na obalah Sredozemskega morja. Pri nas jih lahko na spomladanski selitvi opazujemo med sredino marca in sredino maja, na jesenski selitvi pa med koncem junija in koncem septembra, nekatere vrste v manjšem številu celo vse do konca oktobra ali sredine novembra. Edina vrsta, ki se v zimskem času redno pojavlja v notranjosti Slovenije in celo prezimuje na prodiščih nekaterih rek, je pikasti martinček (*T. ochropus*). Seveda niso vse vrste pri nas enako pogoste. Medtem ko prištevamo pikastega, močvirskega (*T. glareola*) in ze-

lenonovega (*T. nebularia*) martinčka med pogoste vrste, potrebujemo za opazovanje drugih vrst več sreče, ali pa se moramo odpraviti na eno izmed znanih območij rednega pojavljanja martinčev pri nas. Še zlasti to velja za jezerskega martinčka (*T. stagnatilis*), ki je najredkejši med vsemi vrstami martinčev z rednim pojavljanjem v Sloveniji.

In kje so pri nas najboljše območja za opazovanje martinčev? Pikasti martinček se v manjšem številu pojavlja v nižinah povsod po državi. Ustavlja se tudi na zelo majhnih vodnih telesih, kot so potoki, kanali in mlake. Podobno velja za močvirskega martinčka, ki pogosto oblikuje nekoliko večje jate (do nekaj deset osebkov) in se rad ustavlja na poplavljenih travnikih ter njivah. Druge vrste navadno potrebujejo nekoliko večja vodna telesa, kot so ribniki, jezera in obalna mokrišča. V večjem številu se pojavljajo zlasti tam, kjer so na voljo primerne blatne površine in plitvine za prehranjevanje. Med takšna območja prištevamo predvsem Sečoveljske soline, Škocjanski zatok, Cerknjsko jezero (zlasti spomladi), zadrževalnik Medvedce in bazene nekdanje tovarne sladkorja Ormož, v manjšem obsegu pa tudi nekatere druge lokalitete (npr. Ledavsko jezero, Rački ribniki, ribnik Vrbje, mlaki pri Hrašah ipd.).

Martinčki ne sodijo med najlažje skupine ptic za določanje v naravi, zlasti če nimamo z njimi nobenih predhodnih izkušenj. Pomembni znaki pri določanju so dolžina, ukrivljenost, debelina in barva kljuna, barva in dolžina nog, dolžina morebitne nadočasne proge, izrazitost, oblika ter dolžina prog na prsih in bokih, obarvanost zgornjega dela telesa (hrbet in peruti) in velikost (pomembno predvsem pri neposredni medsebojni primerjavi različnih vrst), v letu pa oblika morebitne svetle lise na spodnjem delu hrbtna, barva trtice in spodnje strani peruti ter beline v perutih. ●

1: Zelenonogi martinček spada med pogostejše vrste martinčev. Tako kot večino drugih vrst, ga lahko pri nas opazujemo predvsem na selitvi. foto: Borut Rubinič